

PRST:

Pedogenetski dejavniki:

- kamninska podlaga
- podnebje
- relief
- organizmi in čas

Sestava prsti:

- mineralni delci
- organske snovi in organizmi
- voda in zrak

Horizonti:

- O= organski horizonti (zeleni del), živa oz. delno razkrojena prst
- A= humozni (humus= odmrle organske snovi + veliko min. delcev)-velika rodovitnost.
- E= eluvijalni ali izpiralni (voda izpira hranilne oz. min. delce in jih odnaša navzdol)
- B= iluvialni ali kopičevalni (snovi iz E se tukaj kopičijo)
- B= kambrični → kopičenje gline
- G= glejni (nastal z delovanjem podzemnih voda-podtalnic)
- C= horizont delno preperlinske podlage
- R= živa skala

3. glavne vrste prsti:

- Conalne prsti (nastanek-vpliv klime, sovpadajo s klimatskimi conami)
- Intraconalne prsti (kamninska vlaga, relief, podtalnica)
- Aconalne prsti (pomembno vlogo je imel čas- to je še mlada prst)

Conalne prsti:

Tropski pas:

- ekvatorialno+savansko → feralitne prsti
- V del Afrike → črna prst – na bazaltnih tleh (bazalt predomina)
- Proti stepam in puščavam, malo padavin, OAZE → puščavske prsti

Sredozemska klima:

- mediteranska prst, ki je skeletna in tenka → jerina ali terra rosa

Zmerno topli pas:

- listnati in mešani gozd → rjava gozdna prst
- stepsko podnebje → črnica ali černo-zjom
- klima tajge-iglastni gozd → siva prst ali podzol
- tundra → tundrske prsti

Intraconalne:

- rendzina-rjava rodovitna prst
- glej- talna voda, zato je težja prst, zbita
- slane prsti

Aconalne:

Na kamnišču in rekah, na meliščih. Tudi na območju Slovenije.

RASTLINSTVO:

Dejavniki okolja: živi in neživi

Neživi so:

- temperatura
- voda:
- rastline, ki uspevajo tam, kjer je malo vode – **kserofiti** (kaktus)
- rastline, ki rastejo tam, kjer je velika vlaga – **mezofiti** (črna jelša, v močvirjih, barjih)
- drugi podnebni dejavniki (sončna svetloba, veter, trajanje snežne odeje)
- prst
- relief

Živi so:

- medsebojni vplivi med rastlinami
- vplivi živali in človeka na rastline
- človek

Poglavitne skupine rastja:

Tropski pas:

- ekvatorialno podnebje: prevladuje **tropski deževni gozd**, goste krošnje, redka zeliščna plast, ta gozd se razrašča na feralitnih tleh ali tropskih rdečerumenih prsteh.
- savansko podnebje: **svetli tropski, pollistopadni gozd** se razrašča tu (vlažna savana), je pa tudi suha savana, za njo je značilno gosto visoko zeliščno rastje s posameznimi drevesi in grmi. Veliko je akacije.
- tropsko-polsuho podnebje: zeliščno rastje, grmi, sušo **prilagojena drevesa-grmovna savana**.
- puščavsko podnebje: uspevajo le redke rastline, pojavlja **se šopasta trava, trnasti grmički in kaktusi**.

Subtropski pas:

- mediteransko rastlinstvo (zimzeleni listavci, več vrst hrastov, bori ciprese, cedre)

Monsunsko podnebje:

- monsunski gozd

Zmerni pas:

- listopadni listnati gozdovi

Celinsko podnebje:

- listopadni listnati gozdovi in mešani gozdovi

Polsuho celinsko ponebje:

- suho podnebje, ni gozda, značilna je visokotravna stepa ter prerija
- nizkotravna stepa

Zmerno hladno podnebje:

- iglasti gozdovi (tajga)

Mrzli pas:

- tundrsko rastlinstvo

VODOVJE:

Sestava vodovja: (vse vodovje je 71% zemeljske površine)

- morja 97% vse vode
- led 2,1%
- sladka voda 0,9%
- podzemna voda
- jezera
- atmosferska voda
- tekoče vode

Svetovni vodni obtok vode:

- malo kroženje vode (morje-atmosfera-morje)
- veliko kroženje vode (morje-ozračje-kopno-morje)

Podzemeljske vode:

- talna voda, podtalnica (padavinska voda, ki se nabira do nepropustne vlage)- prosta talna voda, ujeta ali arteška voda,(arteški izviri).
- Skalna ali votlinska voda (v razpokah se nabira) podzemeljski curki, potoki, reke in jezera (raztaplanje apnenca)- Ponori, ponikve

Reke in rečni sistemi:

Tekoče reke: (reke, potoki)

Reka s vsemi svojimi pritoki sestavlja rečje ali rečni sistem.

- Porečje-celotna površina, s katere se stekajo padavine v rečni sistem.
- Povirje-skraini zgornji del porečja, kjer se oblikuje poglavitni rečni tok
- Razvodja in razvodnice-porečja so ločene z njimi
- Viličenje ali bifurkacija-pojav, ko pri nizkih razvodjih lahko ena voda iz ene reke odteka na dve strani oz. v dve porečji
- Povodje-površje s katerega se stekajo porečja v določeno morje

Višina vode v strugi-**vodostaj**.

Najpomembnejša prvina vodnatosti-**vodni pretok**.

Na podlagi vsakodnevnih dolgoletnih meritev ugotavljajo **povprečni letni vodni pretok**.

Rečni režim:

• Enostavni rečni režimi

- ledeniški
- snežni (nivalni)
- dežni (pluvialni)
- temperaturni

• Mešani rečni režimi (2x na leto visoko in nizko stanje vode)

- snežno-dežni (reka ima visoko vodo spomladi zaradi topljenja snega in jeseni zaradi dežja, pri tem pa je pomladanski vrhunec izrazitejši od jesenskega)
- dežno-snežni (obratno kot pri snežno-dežnem)

• Kombinirani rečni režimi

- značilno za večje reke, pri katerih se ob toku navzdol spreminjajo reliefne in klimatske razmere, zato se spreminjajo tudi klimatski dejavniki in rečni režim. Rečni režim se spreminja tudi zaradi pritokov

JEZERA:

Jezera so naravne globeli na kopnem, zapolnjene s stoječo vodo, ki nima neposrednega stika z morjem.

Jezera po hidrografskih značilnostih:

- pretočna jezera (nenehen odtok in pritok).
- jezera samo s pritokom in brez odtoka (Kaspijsko, Aralsko, Čadsko jezero)
- jezera brez pretoka (kraterska jezera, jezera v puščavskem svetu).
- vodna bilanca je razmerje med odtokom in pritokom.

Jezera po nastanku:

- uglobljena
- tektonska
 - kraška
 - ledeniška
 - krniška
 - dolinska
- erozijska
- zaježitvena
- naravna → ledeniška, rečna
- umetna